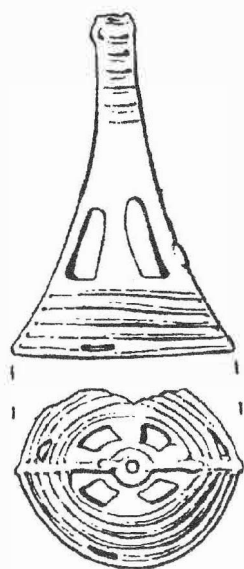

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1990

BRNO 1993

černě vypálený, na lomu šedý, ostrivem jemný písek), 2 dna nádob (obě odříznutá, se slídou). Zlomek polévané keramiky (asi hrnek s výrazným odsazením okraje, zelenohnědé glazování pouze z jedné strany, hmota světle hnědá). Artefakty možno zařadit do 15. století. Nálezy jsou uloženy v soukromé sbírce.

Bericht über archäologische Sammelfunde im J. 1990 am Kataster der Gemeinde Luleč (Bez. Vyškov). In den Monaten von März bis September wurden Terrainbegehungen realisiert. Zwei Oberflächensammlungen aus dem Raume des Starý zámek (Altes Schloß) brachten eine größere Keramikmenge und den Scherben eines Glasbechers aus dem 14. Jahrhundert. Bei Lesefunden um das Haus Nr. 95 gewann man Keramik aus dem 15. Jahrhundert.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM RELIÉFNÍCH ZBYTKŮ NĚKOLIKA OPEVNĚNÝCH SÍDEL V BOSKOVICKÉ BRÁZDĚ

Miroslav Plaček, Hodonín
(Tab. 18 - 21)

Zbytky fortifikovaných sídel z období raného a vrcholného středověku v Boskovické brázdě, zejména na Moravskotřebovsku, patří k nejméně prozkoumaným územím historické Moravy a často není publikován ani terénní náčrt. Předložený příspěvek se snaží tento stav alespoň zčásti napravit.

Poměrně rozsáhlé reliéfní zbytky jednoduché fortifikace tvaru obdélníka (63x38 m) se zaoblenými rohy zaujímají vrchol kopce Hradečná (něm. Hausberg) nad Mladějovem. Od masivu hřebečského hřebene Třebovského mezihoří je oddělen mírně projmutou šíjí, kterou přetínal val a příkop široký 17,5 m. Dochovaly se jen na severní straně, většina byla porušena. Jen můžeme předpokládat, že ve střední a jižní části byl šíjový val od čela plošiny, tvořeného rovněž valem, vzdálen více, ale příkop je zase zúžen bermou předstupující před čelní val až 9 m. Zbytky okružního valu obíhajícího areál ze zbývajících tří stran zmizely úplně jen na sz a jsou od okraje plošiny vzdáleny 8-11 m. Povrch plošiny je jen mírně zvlňený a až na dvě prohlubně na jihu není jinak členěn. Rovněž žádné stopy zdíva nejsou patrné. Jednoduchý náčrt, poměrně věrný, publikoval H. WEINELT (1937, 31).

Mladějov, (dříve též Mladíkov, něm. Blossdorf) se poprvé připomíná r. 1365, kdy byl součástí třebovského panství, které prodával Jindřich z Lipé markraběti (ZDB IV, 225). K Třebové v 15. stol. patřil i nadále (ZDO VI, 740; XI, 34; XIII, 51). V literatuře se soudí, že se podle něho psal Václav z Mladějova (r. 1373-ZDO II, 341; MACKERLE-TOVÁREK-VACOVÁ 1946, 94; SPURNÝ a kol. 1983, 155). Bohužel je nutno souhlasit s H. JIREČKEM (1899, 105), jenž správně určil příbuznost predikátu k Mladějovu na Boleslavsku. Václav, coby nejvyšší píšá Moravský se později píše z Radíčova (1376 - ZDO III, 188 ad.), tedy po zboží, které získal na Moravě. Jistě by tak nečinil, měl-li by k dispozici tak rozsáhlé sídlo v Mladějově. Podle rozlohy, utváření a střepů pocházejících údajně ze 13. stol. (MACKERLE-TOVÁREK-VACOVÁ 1946, 94) můžeme spíše soudit na jedno z typických rozlehlých kolonizačních provizorií z doby Borše z Riesenburka (Dl. Loučka, Třebovské hradisko, Hradisko u Radkova), které vzhledem k historickým okolnostem záhy zanikly, a tak se zachovaly v jakési zárodečné formě. Jejich výzkum by mohl přinést významné poznatky k utváření objektů tohoto typu a snad i osvětlit počátky sídlišť neagrárního charakteru, která se dají předpokládat na Hradisku u Radkova a možná i u Dlouhé Loučky a jež jsou na Moravě dosud známé jen útržkovitě (srov. Hradištko - RICHTER 1982).

Podobný ráz má jednoduché **Třebovské hradisko**, které se nachází na jihozápadním konci protáhlého vrcholu kopce (523 m n. m.) se strmými svahy nad Moravskou Třebovou. Tvarem je

to přibližně pětiúhelník s useknutými rohy s osami 50 a 43 m a rovným průběhem stran. Plochy povrch se třemi výraznějšími prohlubněmi beze stop zděných konstrukcí je mírně skloněný jižním směrem. Celek je důsledně obejpat příkopem (šířka 8,5 - 12,5 m) a okružním valem. Na severovýchodě je ještě náznak šijového příkopu přerušujícího jazyk spojující hradisko s vrcholovým hřebenem. Také tuto lokalitu zakreslil H. Weinelt (1937, 28), ale věrnost zobrazení je podstatně nižší, než u půdorysu Mladějova.

Z pramenů je zřejmé, že Moravská Třebová měla městský charakter již r. 1267 (CDB V/2, č. 500), tedy v době vrcholícího kolonizačního úsilí Borše z Riesenburka, jenž celé široké okolí vlastnil zhruba mezi léty 1235-1275 (BERGER 1933, 197, 198). První zmínka o Třebové (ve tvaru Trebow) však pochází z roku 1234 (CDB III. č. 392), kdy byla ještě zeměpanská. Šlo bezesporu o Staré město, které se jako Antiqua Tribouia uvádí v přídomku Konráda řečeného de Wira r. 1270 (CDB V/2, č. 628). Je pravděpodobně totožný s Konrádem de Ierez, jenž byl r. 1281 purkrabím třebovským (CDM IV, č. 186), což je vlastně první zmínka o hradě. Podle Zbraslavské kroniky (1976, 61) byla Třebová dobyta královským vojskem při akci proti odbojníkům r. 1285-1286. Ať už hrad byl, či nebyl obnoven a další zmínky se týkají hradu ve městě (CDM VII, č. 461; ZDB IV, 225; ZDO VI, 740), jde evidentně o fortifikaci charakteru kolonizačního provizoria, u něhož je archeologický výzkum mimořádně žádoucí.

Další relativně málo známou fortifikací je **Hradisko u Vražného**, o níž R. HIKL (1948, 43) soudí, že pochází ještě z pravěkého období. Osada Vražné je poprvé zmíněna v listině Přemysla Otakara II. k r. 1258 pro Jevičko, která je nejstarším jádrem ztracené listiny Václava II. z r. 1291 dochované v konfirmacích Karla IV. a Jana Jindřicha z r. 1351 (CDB V/1, č. 160). Poté nastává až do r. 1407, kdy se Vražné uvádí jako součást cimburského panství (ZDB IX, 127), delší hiát. K Cimburku a Městečku Trnávce příslušelo až do 20. stol. Sídlo se neuvádí ani v dalších zprávách z 15. a 16. stol. (ZDO X, 389; XII, 266; XVII, 17; XXV, 144).

Jeho zbytky jsou dochovány na rozšířeném konci 150 m dlouhého úzkého (5-10 m) terénního jazyka vysoko nad vsí. Jazyk byl přerušen šijovým příkopem š. 13 m, který je přetát násypem lesní cesty. Z náspu vybíhá již směrem náznak příčného valu, takže není vyloučeno, že příkopy byly dva poloviční šířky. Plošina sídla je vejčitého půdorysu s osami 42,5 m a 25 m. V zadní části je mohutná deprese (10,5 a 9,5 m, 2 m hluboká) se zaoblenými rohy. Povšimli si jí i autoři publikace Moravskotřebovský okres (MACKERLE-TOVÁREK-VACOVÁ 194, 91) a lze předpokládat, že může jít o relikv suterénu obytné věže. Vzhledem k absenci zdí mohlo jít o dřevohlinitou stavbu, což se jeví, vzhledem k předpokládanému připojení Vražného k Cimburku mezi roky 1365 a 1407 a úplnému zániku sídla v této době, jako pravděpodobné. K datování vzniku se bude možno vyslovit po případném zjišťovacím výzkumu, neboť zatravněný a zalesněný povrch neposkytl žádnou keramiku. Současně se tak může ukázat, zda lze vyloučit výše považovaný pravěký původ lokality.

Terénní relikv sídla v **Podolí** (okr. Boskovice) se nalézá na severním okraji vsi nad ohybem cesty do Vísky. Sídlo využilo vyvýšený konec hřebene ukončeného zářezem silnice. Obytná plošina má tvar trojúhelníka o základně 27 m a výšce 13 m a ze tří stran je obklopena terénním stupněm - pozůstatkem po valu. Oproti hřebeni je plošina maximálně o 3 m vyšší. Existenci sídla uvádí hlavně místopisná literatura (HOSÁK 1931, 39; KNIES 1904, 154; NEKUDA-UNGER 1981, 238 ad).

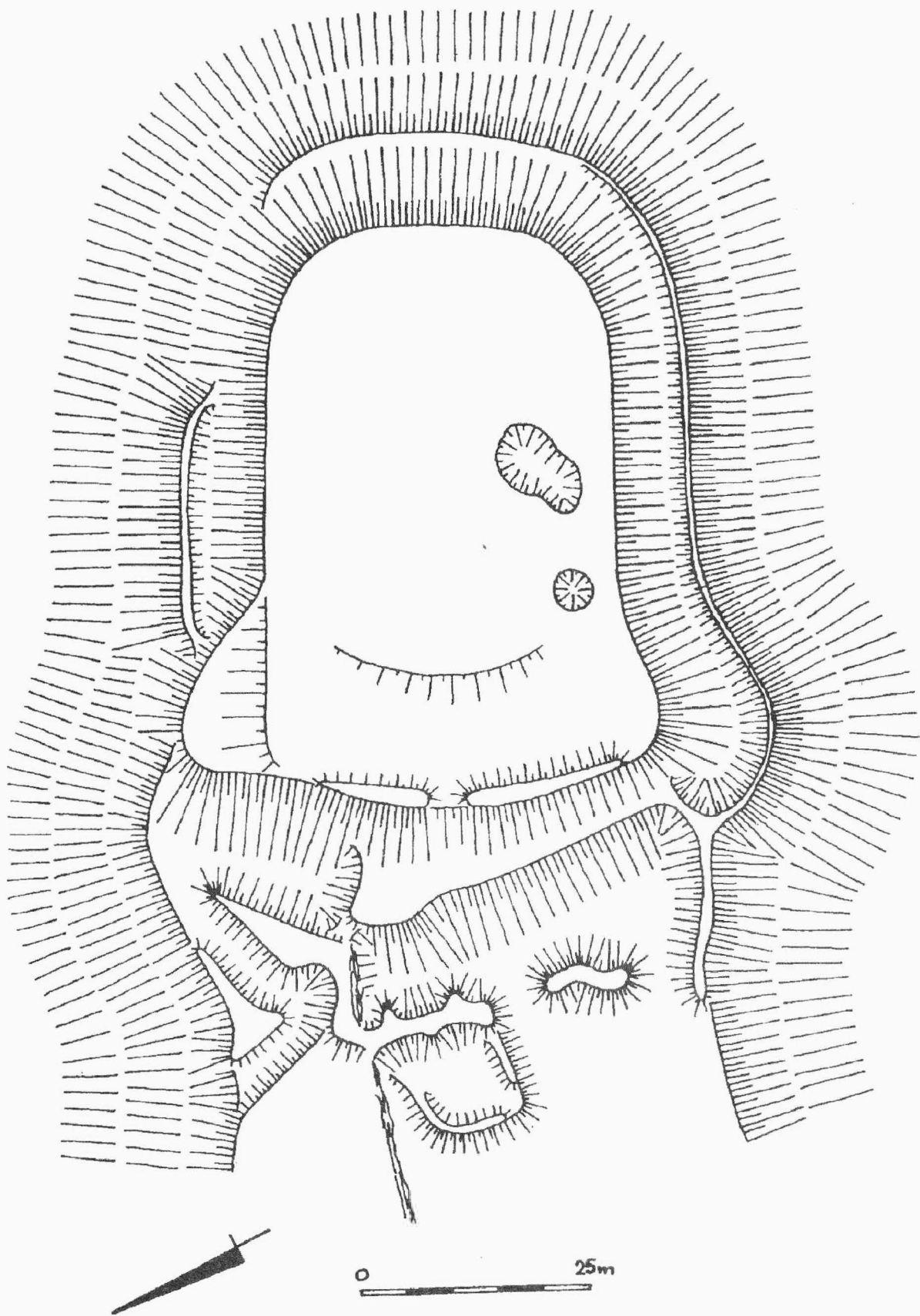
Tvrz se v pramenech nepřipomíná, pouze z predikátů lze usuzovat na její sídelní funkci. Z celé řady přídomků je možno k Podolí u Letovic přiřadit Havránka (r. 1378 - ZDO III. 459), Puzlíka (r. 1379 - ZDO III, 591), Markétu, dceru Sulka (r. 1382 - ZDO IV, 317), Jana (r. 1437 - ZDO X, 346) a týká se to také intabulace z r. 1464 mezi Alešem z Krakovce a jeho bratra Jindřicha (ZDO XI, 104). Protože archeologický materiál ze sídla není k dispozici, můžeme jen rámcově datovat existenci sídla do 2. pol. 14. a 1. pol. 15. stol.

Literatura

- BERGER, K. 1933: Die Besiedlung des deutschen Nordmährens im 13. und 14. Jahrhunderte. Brünn.
- CDB: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae. Pragae. Edice.
- CDM: Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Brunnae. Edice.
- HIKL, R. 1948: Moravská Třebová v dějinách. VVM III, 43-66, 89-106.
- HOSÁK, L. 1931: Vlastivěda Boskovská VIII. Dějiny Boskovska. Boskovice.
- JIREČEK, H. 1899: Václav Mladějovec z Mladějova, zemský písař moravský a nástupci jeho (1373 - 1418). ČMatM XXXIII, 101 - 112.
- KNIES, J. 1904: Vlastivěda moravská. Boskovský okres. Brno.
- MACKERLE, J. - TOVÁREK, F. - VACOVÁ, P. 1946: Moravskotřebovský okres. Jevíčko.
- NEKUDA, V. - UNGER, J. 1981: Hrádky a tvrže na Moravě. Brno.
- RICHTER, M. 1982: Hradištka u Davle. Praha.
- SPURNÝ, M. a kol. 1983: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. Severní Morava. Praha.
- WEINELT, H. 1937: Grundriss der Schönhengster Burgenkunde. Mähr. Trübau.
- Zbraslavská kronika, 1976: Zbraslavská kronika - Chronicon Aulae regiae. Ed. Z. Fiala. Praha.
- ZDB: Die landtafel des Markgrafthumes Mähren, Text der Brünnner Cuda. Brünn 1856. Moravské zemské desky II., Kraj brněnský. Brno. 1950. Edice.
- ZDO: Die Landtafel des Markgrafthumes Mähren, Text der Olmützer Cuda. Brünn 1856. Desky zemské moravské, Olomoucký kraj. Brno 1947. Edice.

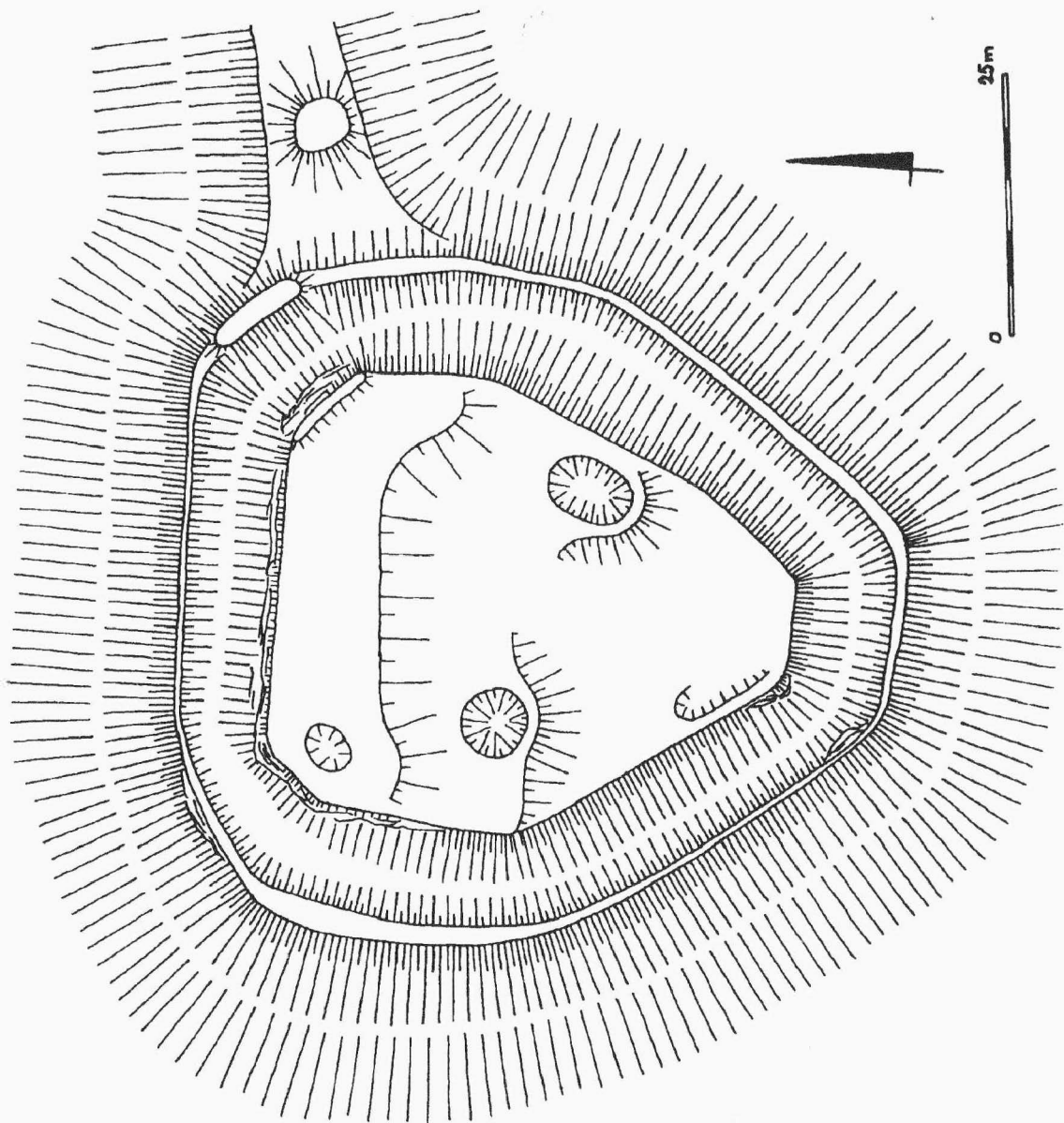
Oberflächenuntersuchung von Reliefüberresten einiger befestigten Sitze im Boskovicer Graben. Überreste befestigter Feudalsitze in der behandelten Region sind verhältnismäßig wenig erforscht und da ein gewisser Teil von ihnen zu den sog. Rodungsprovisorien gehört, ist ihre Erkenntnis wünschenswert. Zu diesen gehört offensichtlich der Hausberg bei Mladějov (Blosdorf). Die einteilige Disposition ohne Gemäuerüberreste (63x38 m) umläuft ein Ringgraben und ein Wall. Historische Berichte schweigen über die Burg und aus der Gestaltung sowie archäologischen Befunden kann man auf die Entstehung im 3. Viertel des 13. Jh. urteilen. Ähnlich ist die Burgstadt oberhalb von Moravská Třebová. Das fünfeckige Plateau mit den Achsen 50 und 43 m ist ebenfalls von einem Graben und von einem komplett erhaltenen Wall umgeben. Auch hier sind keine Gemäuerreste sichtbar. Der Burggraf, der ursprünglich zu Stará Třebová (Altstadt) gehörenden Burg, wird 1281 erwähnt und es ist nicht ausgeschlossen, daß sie bei den Strafzügen Václav II. in den Jahren 1285 zerstört wurde.

Die Fortifikation oberhalb von Vražný (Brosen) ist oval (42,5x25 m) auf der Spitze einer langen Sporenlage, die durch einen Halsgraben unterbrochen ist. Im hinteren Teil ist eine umfangreiche Vertiefung, vielleicht von einem turmförmigen Holz-Erde-Hauptbau. Die Lokalität ist vorläufig fundlos und es fehlen auch direkte historische Nachrichten. Das Relikt des Sitzes in Poldolí nimmt einen Hügel am Nordrand des Dorfes ein. Das dreieckige Wohnplateau (Basis 27 m, Höhe 13 m) war ebenfalls mit einem Graben und Wall gesäumt, die eine Terrainstufe hinterließen. Die vorausgesetzte Siedlungsfunktion widerspiegelt sich in einer Reihe von Prädikaten, aus denen wir rahmenhaft auf die Existenz einer Feste in der 2. Hälfte des 14. und in der 1. Hälfte des 15. Jahrhunderts schließen können.

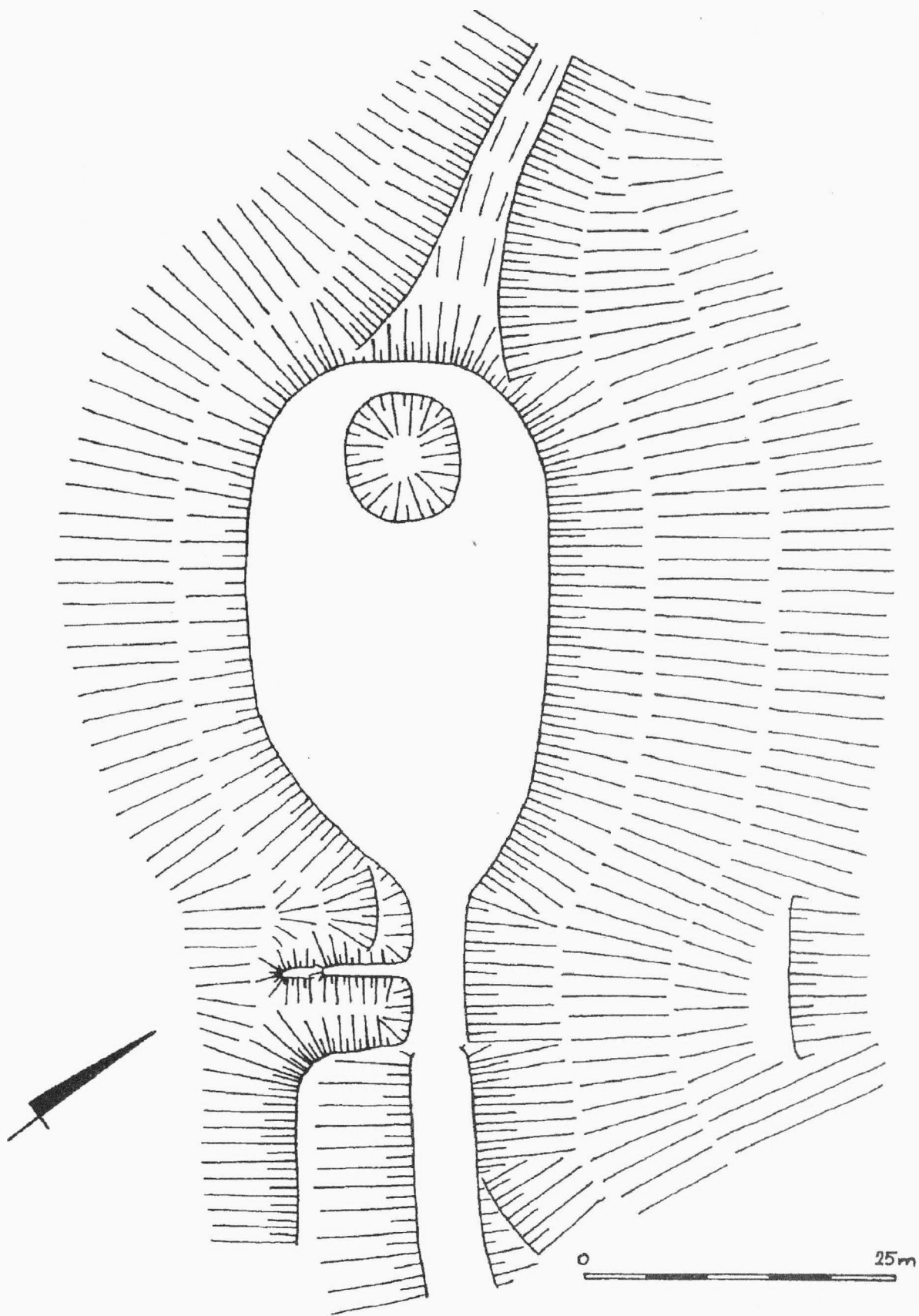
Tab. 18. Mladějov-Hradečná (okr. Svitavy). Půdorysná dispozice dochovaných zbytků opevnění. - Grundrissdisposition der erhaltenen Reste der Befestigung.

Plaček, Povrchový průzkum reliéfních zbytků... str. 105

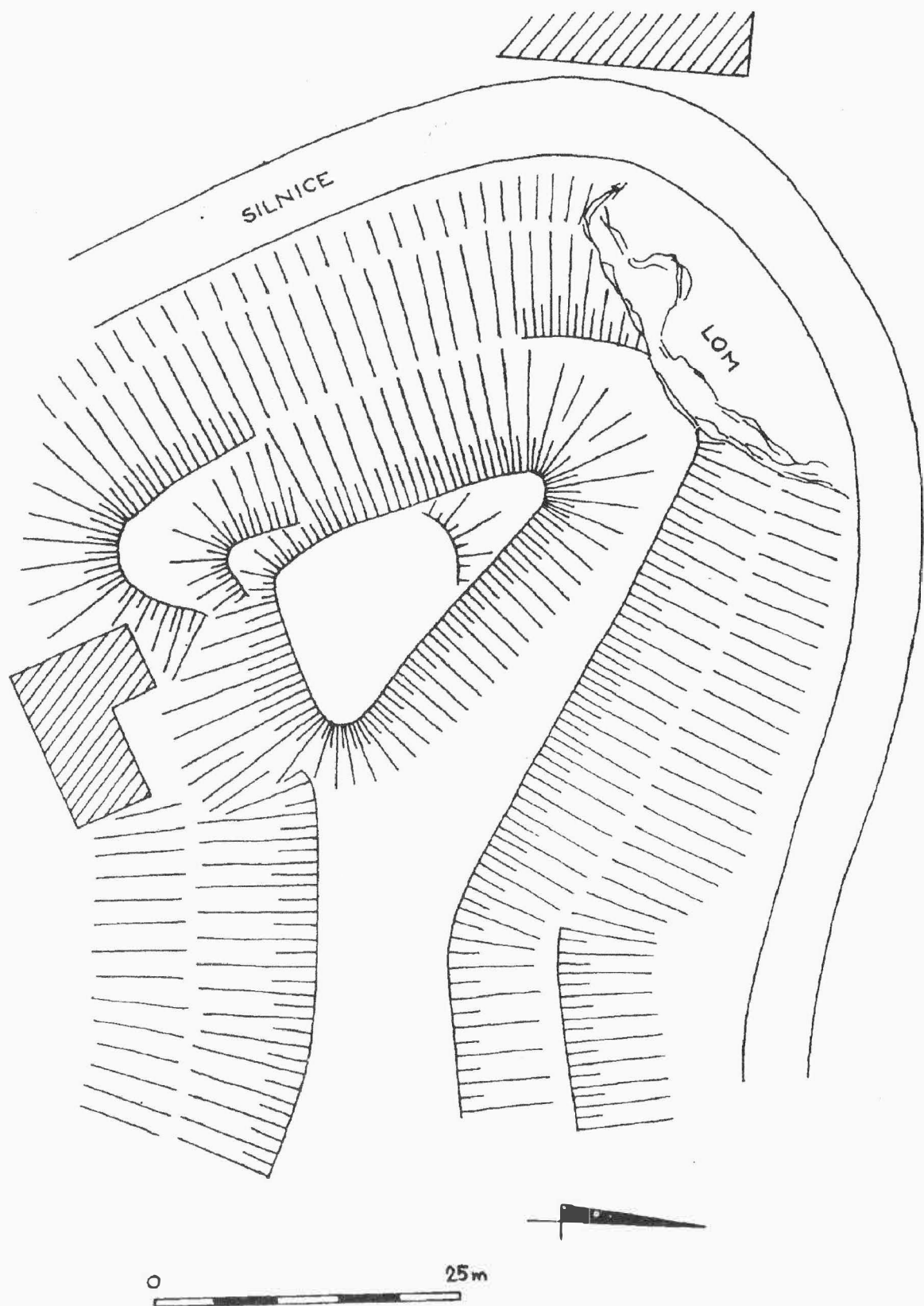
Tab. 19. Moravská Třebová - Hradisko (okr. Svitavy). Půdorysná dispozice dochovaných zbytků opevnění. - Grundrissdisposition der erhaltenen Reste der Befestigung.

Plaček, Povrchový průzkum reliéfních zbytků... str. 105

Tab. 20. Vrážné-Hradisko (okr. Svitavy). Půdorysná dispozice dochovaných zbytků opevnění. - Grundrissdisposition der erhaltenen Reste der Befestigung.

Plaček, Povrchový průzkum reliéfních zbytků... str. 105

Tab. 21. Podolí-tvrziště (okr. Blansko). Půdorysná dispozice dochovaných zbytků opevnění. - Grundrissdisposition der erhaltenen Reste der Befestigung.

Plaček, Povrchový průzkum reliéfních zbytků... str. 105

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1990

<i>Vydává:</i>	Archeologický ústav Akademie věd ČR Brno Koliště 19
<i>Odpovědný redaktor:</i>	Dr. Jaroslav Tejral
<i>Redakce:</i>	Dr. Eduard Droberjar (vedoucí redaktor) Dr. Lumír Poláček, Dagmar Vorlíčková
<i>Překlady:</i>	Dr. R. Tichý, E. Tichá
<i>Kresby:</i>	A. Krechlerová a autoři příspěvků
<i>Na titulním listě:</i>	bronzový přívěsek z depotu v Polešovicích
<i>Tisk:</i>	Tiskárna Gloria, Rosice u Brna
<i>Evidenční číslo:</i>	ÚVTEI-73332
<i>Vydáno jako rukopis:</i>	450 kusů